

Fasit til utvalgte oppgaver MAT1110, uka 22-26/2

Øyvind Ryan (oyvindry@ifi.uio.no)

March 1, 2010

Oppgave 6.3.1

a)

Første kvadrant svarer i polarkoordinater til at $0 \leq \theta \leq \frac{\pi}{2}$, og området innenfor sirkelen $x^2 + y^2 = 9$ svarer til at $0 \leq r \leq 3$. Integralet blir derfor

$$\begin{aligned}\iint_R xy^2 dx dy &= \int_0^{\pi/2} \int_0^3 xy^2 r dr d\theta = \int_0^{\pi/2} \int_0^3 r^4 \cos \theta \sin^2 \theta dr d\theta \\ &= \int_0^{\pi/2} \left[\frac{1}{5} r^5 \cos \theta \sin^2 \theta \right]_0^3 d\theta \\ &= \int_0^{\pi/2} \frac{243}{5} \cos \theta \sin^2 \theta d\theta \\ &= \frac{243}{5} \left[\frac{1}{3} \sin^3 \theta \right]_0^{\pi/2} = \frac{81}{5}.\end{aligned}$$

b)

Området i første kvadrant innenfor sirkelen $x^2 + y^2 = 25$ svarer til at $0 \leq \theta \leq \frac{\pi}{2}$ og $0 \leq r \leq 5$, og området mellom linjene $y = 0$ og $y = x$ begrenser området ytterligere til $0 \leq \theta \leq \frac{\pi}{4}$. Integralet blir derfor

$$\begin{aligned}\iint_R (x^2 + y^2) dx dy &= \int_0^{\pi/4} \int_0^5 (x^2 + y^2) r dr d\theta = \int_0^{\pi/4} \int_0^5 r^3 dr d\theta \\ &= \int_0^{\pi/4} \left[\frac{1}{4} r^4 \right]_0^5 d\theta \\ &= \int_0^{\pi/4} \frac{625}{4} d\theta = \frac{625\pi}{16}.\end{aligned}$$

e)

Tredje kvadrant svarer i polarkoordinater til at $\pi \leq \theta \leq \frac{3\pi}{2}$. Linjen $y = \sqrt{3}x$ danner vinkel $\frac{\pi}{3}$ med x -aksen, og delen av denne som ligger i tredje kvadrant danner derfor en vinkel $\frac{\pi}{3} + \pi = \frac{4\pi}{3}$ med x -aksen. Linjen $y = \frac{\sqrt{3}}{3}x$ danner vinkel $\frac{\pi}{6}$ med x -aksen, og delen av denne som ligger i tredje kvadrant danner derfor en vinkel $\frac{\pi}{6} + \pi = \frac{7\pi}{6}$ med x -aksen. Siden området innenfor $x^2 + y^2 = 1$ svarer til at $0 \leq r \leq 1$ så blir

integralet

$$\begin{aligned}
 \int \int_R (x^2 - y^2) dx dy &= \int_{7\pi/6}^{4\pi/3} \int_0^1 (x^2 - y^2) r dr d\theta \\
 &= \int_{7\pi/6}^{4\pi/3} \int_0^1 r^3 (\cos^2 \theta - \sin^2 \theta) dr d\theta \\
 &= \int_{7\pi/6}^{4\pi/3} \left[\frac{1}{4} r^4 \cos(2\theta) \right]_0^1 d\theta \\
 &= \int_{7\pi/6}^{4\pi/3} \frac{1}{4} \cos(2\theta) d\theta = \left[\frac{1}{8} \sin(2\theta) \right]_{7\pi/6}^{4\pi/3} \\
 &= \frac{1}{8} (\sin(8\pi/3) - \sin(7\pi/3)) = \frac{1}{8} (\sqrt{3}/2 - \sqrt{3}/2) = 0.
 \end{aligned}$$

f)

Området i første kvadrant innenfor sirkelen $x^2 + y^2 = 1$ svarer til at $0 \leq \theta \leq \frac{\pi}{2}$ og $0 \leq r \leq 1$. Integralet blir derfor

$$\begin{aligned}
 \int \int_R \sqrt{2 - x^2 - y^2} dx dy &= \int_0^{\pi/2} \int_0^1 \sqrt{2 - r^2} r dr d\theta \\
 &= \int_0^{\pi/2} \left[-\frac{1}{3} (2 - r^2)^{3/2} \right]_0^1 d\theta \\
 &= \int_0^{\pi/2} \left(-\frac{1}{3} + \frac{2\sqrt{2}}{3} \right) d\theta \\
 &= \frac{\pi}{6} (2\sqrt{2} - 1).
 \end{aligned}$$

g)

$(x - 1)^2 + y^2 \leq 1$ betyr at $r^2 - 2r \cos \theta + 1 \leq 1$, som er det samme som at $r \leq 2 \cos \theta$. Tegner vi opp sirkelen ser vi at den ligger i første og fjerde kvadrant, og at $-\frac{\pi}{2} \leq \theta \leq \frac{\pi}{2}$. Integralet blir derfor

$$\begin{aligned}
 \int \int_R (x^2 + y^2)^{3/2} dx dy &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \int_0^{2 \cos \theta} (x^2 + y^2)^{3/2} r dr d\theta \\
 &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \int_0^{2 \cos \theta} r^4 r dr d\theta \\
 &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \left[\frac{1}{5} r^5 \right]_0^{2 \cos \theta} d\theta \\
 &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \frac{32}{5} \cos^5 \theta d\theta = \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \frac{32}{5} (1 - \sin^2 \theta)^2 \cos \theta d\theta \\
 &= \frac{32}{5} \int_{-1}^1 (1 - u^2)^2 du = \frac{32}{5} \int_{-1}^1 (u^4 - 2u^2 + 1) du \\
 &= \frac{32}{5} \left[\frac{1}{5} u^5 - \frac{2}{3} u^3 + u \right]_{-1}^1 \\
 &= \frac{64}{5} \left(\frac{1}{5} - \frac{2}{3} + 1 \right) = \frac{64}{5} \frac{3 - 10 + 15}{15} = \frac{64}{5} \frac{8}{15} = \frac{512}{75},
 \end{aligned}$$

der vi har gjort substitusjonen $u = \sin \theta$.

Oppgave 6.3.3

a)

Sirkelskiven med sentrum i $(0, 1)$ og radius 1 svarer til at $x^2 + (y - 1)^2 \leq 1$, som i polarkoordinater blir $r^2 \cos^2 \theta + (r \sin \theta - 1)^2 \leq 1$, eller $r^2 \leq 2r \sin \theta$, som igjen svarer til at $r \leq 2 \sin \theta$. Sirkelen er helt inneholdt i første og andre kvadrant, og vi ser ved opptegning at $0 \leq \theta \leq \pi$. Derfor er området beskrevet i polarkoordinater ved at $0 \leq \theta \leq \pi$ og $r \leq 2 \sin \theta$, slik at det gitte integralet blir

$$\int \int_R f(x, y) dx dy = \int_0^\pi \left[\int_0^{2 \sin \theta} f(r \cos \theta, r \sin \theta) r dr \right] d\theta.$$

b)

Vi får at

$$\begin{aligned} \int \int_R \sqrt{x^2 + y^2} &= \int_0^\pi \left[\int_0^{2 \sin \theta} r^2 dr \right] d\theta \\ &= \int_0^\pi \left[\frac{1}{3} r^3 \right]_0^{2 \sin \theta} d\theta \\ &= \int_0^\pi \frac{8}{3} \sin^3 \theta d\theta \\ &= \frac{8}{3} \int_0^\pi (1 - \cos^2 \theta) \sin \theta d\theta \\ &= \frac{8}{3} \left[-(\cos \theta - \frac{1}{3} \cos^3 \theta) \right]_0^\pi \\ &= \frac{8}{3} \left(1 - \frac{1}{3} + 1 - \frac{1}{3} \right) \\ &= \frac{8}{3} \frac{4}{3} = \frac{32}{9}. \end{aligned}$$

Oppgave 6.3.4

$$\begin{aligned} |A| &= \int_\alpha^\beta \int_0^{r(\theta)} 1 r dr d\theta = \int_\alpha^\beta \left[\frac{1}{2} r^2 \right]_0^{r(\theta)} d\theta \\ &= \int_\alpha^\beta \frac{1}{2} r(\theta)^2 d\theta. \end{aligned}$$

Hvis $r(\theta) = \sin(2\theta)$ får vi

$$\begin{aligned} \int_0^{\pi/2} \frac{1}{2} \sin(2\theta)^2 d\theta &= \int_0^{\pi/2} \frac{1}{4} (1 - \cos(4\theta)) d\theta \\ &= \frac{1}{4} \left[\theta - \frac{1}{4} \sin(4\theta) \right]_0^{\pi/2} \\ &= \frac{1}{4} (\pi/2) = \frac{\pi}{8}. \end{aligned}$$

Oppgave 6.4.1

a)

$$\begin{aligned} V &= \int_0^2 \int_0^1 \int_0^{x+y^2} dz dy dx \\ &= \int_0^2 \int_0^1 [z]_0^{x+y^2} dy dx \\ &= \int_0^2 \int_0^1 (x + y^2) dy dx \\ &= \int_0^2 \left[xy + \frac{1}{3} y^3 \right]_0^1 dx \\ &= \int_0^2 \left(x + \frac{1}{3} \right) dx \\ &= \left[\frac{1}{2} x^2 + \frac{1}{3} x \right]_0^2 \\ &= 2 + \frac{2}{3} = \frac{8}{3}. \end{aligned}$$

d)

Grafen $z = \sqrt{32 - 2x^2 - 2y^2} = \sqrt{32 - 2r^2}$ skjærer xy -planet for $r = 4$. Volumet kan derfor regnes ut ved hjelp av sylinderkoordinater:

$$\begin{aligned} V &= \int_0^{2\pi} \int_0^4 \int_0^{\sqrt{32-2r^2}} r dz dr d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \int_0^4 [rz]_0^{\sqrt{32-2r^2}} dr d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \int_0^4 r \sqrt{32 - 2r^2} dr d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \left[-\frac{1}{6} (32 - 2r^2)^{3/2} \right]_0^4 d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \frac{1}{6} 32^{3/2} d\theta = \frac{128\pi\sqrt{2}}{3}. \end{aligned}$$

Oppgave 6.4.2

Trekanten med hjørner $(0, 0)$, $(1, 0)$, og $(1, 1)$ er beskrevet ved $0 \leq x \leq 1$, $0 \leq y \leq x$. Massemidelpunktet blir dermed

$$\begin{aligned}\bar{x} &= \frac{\int \int_A x f(x, y) dx dy}{\int \int_A f(x, y) dx dy} = \frac{\int_0^1 \int_0^x x^2 dy dx}{\int_0^1 \int_0^x x dy dx} \\ &= \frac{\int_0^1 [x^2 y]_0^x dx}{\int_0^1 [xy]_0^x dx} \\ &= \frac{\int_0^1 x^3 dx}{\int_0^1 x^2 dx} = \frac{1/4}{1/3} = \frac{3}{4} \\ \bar{y} &= \frac{\int_0^1 \int_0^x xy dy dx}{1/3} \\ &= 3 \int_0^1 \left[\frac{1}{2} xy^2 \right]_0^x dx = 3 \int_0^1 \frac{1}{2} x^3 dx = 3 \times \frac{1}{8} = \frac{3}{8}.\end{aligned}$$

Massemidelpunktet er derfor $(\frac{3}{4}, \frac{3}{8})$.

Oppgave 6.4.5

Flaten $z = f(x, y) = x^2 - y^2$ har partiellderiverte $\frac{\partial f}{\partial x} = 2x$, $\frac{\partial f}{\partial y} = -2y$. Arealet er derfor

$$\begin{aligned}\int \int_A \sqrt{1 + 4x^2 + 4y^2} dx dy &= \int_0^{2\pi} \int_0^2 \sqrt{1 + 4r^2} r dr d\theta \\ &= \frac{1}{8} \int_0^{2\pi} \left[\frac{2}{3} (1 + 4r^2)^{3/2} \right]_0^2 d\theta \\ &= \frac{1}{8} \int_0^{2\pi} \left(\frac{34\sqrt{17}}{3} - \frac{2}{3} \right) d\theta \\ &= \frac{\pi}{4} \frac{34\sqrt{17} - 2}{3} = \frac{\pi}{6} (17\sqrt{17} - 1),\end{aligned}$$

der vi har brukt av området A lar seg beskrive i polarkoordinater ved $0 \leq \theta \leq 2\pi$, $0 \leq r \leq 2$.

Oppgave 6.4.7

Sirkelen $(x - \frac{1}{2})^2 + y^2 \leq \frac{1}{4}$ betyr i polarkoordinater at

$$\begin{aligned}\left(r \cos \theta - \frac{1}{2}\right)^2 + r^2 \sin^2 \theta &\leq \frac{1}{4} \\ r^2 \cos^2 \theta + r^2 \sin^2 \theta - r \cos \theta + \frac{1}{4} &\leq \frac{1}{4} \\ r^2 &\leq r \cos \theta \\ r &\leq \cos \theta.\end{aligned}$$

Flaten er beskrevet ved $z = f(x, y) = \sqrt{1 - x^2 - y^2} = \sqrt{1 - r^2}$. Vi har at

$$\begin{aligned}\frac{\partial f}{\partial x} &= -\frac{x}{\sqrt{1 - x^2 - y^2}} \\ \frac{\partial f}{\partial y} &= -\frac{y}{\sqrt{1 - x^2 - y^2}}.\end{aligned}$$

Dermed blir

$$\sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2} = \sqrt{1 + \frac{x^2}{1-x^2-y^2} + \frac{y^2}{1-x^2-y^2}} = \frac{1}{\sqrt{1-x^2-y^2}}.$$

Flateintegralet for arealet blir dermed

$$\begin{aligned} \iint_A \frac{1}{\sqrt{1-x^2-y^2}} dx dy &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \int_0^{\cos \theta} \frac{1}{\sqrt{1-x^2-y^2}} r dr d\theta \\ &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \int_0^{\cos \theta} \frac{1}{\sqrt{1-r^2}} r dr d\theta \\ &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \left[-\sqrt{1-r^2} \right]_0^{\cos \theta} d\theta \\ &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \left(1 - \sqrt{1-\cos^2 \theta} \right) d\theta \\ &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (1 - |\sin \theta|) d\theta \\ &= \int_{-\pi/2}^{\pi/2} 1 d\theta + \int_{-\pi/2}^0 \sin \theta d\theta + \int_0^{\pi/2} (-\sin \theta) d\theta \\ &= \pi + [-\cos \theta]_{-\pi/2}^0 + [\cos \theta]_0^{\pi/2} \\ &= \pi - 1 - 1 = \pi - 2. \end{aligned}$$

Oppgave 6.4.11

Vi har at

$$\begin{aligned} \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial u} &= (-3 \sin u \cos v, -3 \sin u \sin v, 3 \cos u) \\ \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial v} &= (-(5 + 3 \cos u) \sin v, (5 + 3 \cos u) \cos v, 0) \\ \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial u} \times \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial v} &= (-3(5 + 3 \cos u) \cos u \cos v, \\ &\quad -3(5 + 3 \cos u) \cos u \sin v, \\ &\quad -3(5 + 3 \cos u) \sin u \cos^2 v - 3(5 + 3 \cos u) \sin u \sin^2 v) \\ &= (-3(5 + 3 \cos u) \cos u \cos v, -3(5 + 3 \cos u) \cos u \sin v, -3(5 + 3 \cos u) \sin u) \\ \left| \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial u} \times \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial v} \right| &= \sqrt{9(5 + 3 \cos u)^2 \cos^2 u \cos^2 v + 9(5 + 3 \cos u)^2 \cos^2 u \sin^2 v + 9(5 + 3 \cos u)^2 \sin^2 u} \\ &= 3(5 + 3 \cos u) \sqrt{\cos^2 u \cos^2 v + \cos^2 u \sin^2 v + \sin^2 u} \\ &= 3(5 + 3 \cos u). \end{aligned}$$

Vi får derfor

$$\begin{aligned}
\int \int_T z^2 dS &= \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} z^2 \left| \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial u} \times \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial v} \right| dudv \\
&= \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} 9 \cos^2 u 3(5 + 3 \cos u) dudv \\
&= 135 \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} \cos^2 u dudv + 27 \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} \cos^3 u dudv \\
&= 135 \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} \frac{1}{2} (1 + \cos(2u)) dudv + 27 \int_0^{2\pi} \int_0^{2\pi} (1 - \sin^2 u) \cos u dudv \\
&= 135 \int_0^{2\pi} \left[\frac{1}{2} u + \frac{1}{4} \sin(2u) \right]_0^{2\pi} dv + 27 \int_0^{2\pi} \left[\sin u - \frac{1}{3} \sin^3 u \right]_0^{2\pi} dv \\
&= 135 \int_0^{2\pi} \pi dv = 270\pi^2.
\end{aligned}$$

Oppgave 6.4.18

a)

Vi finner skjæringen mellom paraboloiden og planet først.

$$\begin{aligned}
2x + 4y + 4 &= x^2 + y^2 \\
x^2 - 2x + 1 + y^2 - 4y + 4 &= 1 + 4 + 4 \\
(x - 1)^2 + (y - 2)^2 &= 3^2.
\end{aligned}$$

Det er klart at dette gir en sirkel med sentrum i (1,2) med radius 3. Det er klart at planet ligger ovenfor paraboloiden og innenfor denne sirkelen. Volumet må da bli

$$\int \int_D (2x + 4y + 4 - x^2 - y^2) dx dy,$$

som er det uttrykket vi skulle frem til.

b)

Gjør variabelskiftet

$$u = x - 1, v = y - 2.$$

Omårdet vårt er da beskrevet ved at $u^2 + v^2 \leq 9$, eller $0 \leq r \leq 3$, $0 \leq \theta \leq 2\pi$ i polarkoordinater. Vi regner ut at Jacobideterminanten blir 1, slik at integralet også kan skrives

$$\begin{aligned}
&\int \int_D (2x + 4y + 4 - x^2 - y^2) dx dy \\
&= \int \int_E (2(u + 1) + 4(v + 2) + 4 - (u + 1)^2 - (v + 2)^2) dudv \\
&= \int \int_E (9 - u^2 - v^2) dudv.
\end{aligned}$$

der E er sirkelen om origo med radius 3. I polarkoordinater blir dette integralet

$$\begin{aligned}
\int_0^{2\pi} \int_0^3 (9 - r^2) r dr d\theta &= 2\pi \left[\frac{9}{2} r^2 - \frac{1}{4} r^4 \right]_0^3 \\
&= 2\pi \left(\frac{81}{2} - \frac{81}{4} \right) = \frac{81\pi}{2}.
\end{aligned}$$

Oppgave 6.5.1

a)

Vi skal regne ut $\int_C (x^2 + y)dx + x^2 y dy$. Vi regner ut

$$\frac{\partial Q}{\partial x} - \frac{\partial P}{\partial y} = 2xy - 1,$$

og Greens teorem gir derfor

$$\begin{aligned} \int_C (x^2 + y)dx + x^2 y dy &= \int_0^2 \int_0^2 (2xy - 1) dx dy \\ &= \int_0^2 [x^2 y - x]_0^2 dy \\ &= \int_0^2 (4y - 2) dy \\ &= [2y^2 - 2y]_0^2 = 8 - 4 = 4. \end{aligned}$$

b)

Vi skal regne ut $\int_C (x^2 y^3)dx + x^3 y^2 dy$. Vi regner ut

$$\frac{\partial Q}{\partial x} - \frac{\partial P}{\partial y} = 3x^2 y^2 - 3x^2 y^2 = 0.$$

Linjeintegralet må derfor bli 0.

Oppgave 6.5.2

Skisserer vi kurven ser vi at orienteringen er mot klokka, slik at vi kan bruke Greens teorem direkte.

$$\begin{aligned} A &= \int_C x dy = \int_0^{2\pi} t \sin t (2\pi - 2t) dt \\ &= 2\pi \int_0^{2\pi} t \sin t - 2 \int_0^{2\pi} t^2 \sin t dt \\ &= 2\pi \left[-t \cos t + \int \cos t dt \right]_0^{2\pi} - 2 \left[-t^2 \cos t + \int 2t \cos t dt \right]_0^{2\pi} \\ &= 2\pi [-t \cos t + \sin t]_0^{2\pi} - 2 [-t^2 \cos t + 2t \sin t + 2 \cos t]_0^{2\pi} \\ &= -4\pi^2 - 2(-4\pi^2 + 2) + 4 = 4\pi^2 \end{aligned}$$

Oppgave 6.5.4

Vi setter $P(x, y) = 0$, $Q(x, y) = x$ i Greens teorem og får

$$\begin{aligned} A &= \int_C P dx + Q dy = \int_C x dy \\ &= \int_0^{2\pi} a \cos^3 t b 3 \sin^2 t \cos t dt \\ &= \int_0^{2\pi} 3ab \cos^4 t \sin^2 t dt \\ &= \frac{3}{4} ab \int_0^{2\pi} \cos^2 t 4 \sin^2 t \cos^2 t dt \\ &= \frac{3}{4} ab \int_0^{2\pi} \frac{1}{2} (\cos(2t) + 1) \sin^2(2t) dt \\ &= \frac{3}{8} ab \left(\int_0^{2\pi} \sin^2(2t) dt + \int_0^{2\pi} \sin^2(2t) \cos(2t) dt \right) \\ &= \frac{3}{8} ab \left(\int_0^{2\pi} \frac{1}{2} (1 - \cos(4t)) dt + \left[\frac{1}{6} \sin^3(2t) \right]_0^{2\pi} \right) \\ &= \frac{3}{16} ab \left[t - \frac{1}{4} \sin(4t) \right]_0^{2\pi} \\ &= \frac{3}{16} ab 2\pi = \frac{3\pi ab}{8}. \end{aligned}$$

Matlab-kode

```
% Oppgave 6.5.2
t=linspace(0,2*pi,100);
x=t.*sin(t);
y=2*pi*t-t.^2;
plot(x,y)
```

Python-kode

```
# Oppgave 6.5.2
t=linspace(0,2*pi,100)
x=t*sin(t)
y=2*pi*t-t**2
plot(x,y)
```